

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA VANJSKE
POSLOVE I
SIGURNOSNU POLITIKU

Bruxelles, 8.6.2016.
JOIN(2016) 29 final

ZAJEDNIČKA KOMUNIKACIJA EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose

1. KONTEKST

Kulturna raznolikost sastavni je dio vrijednosti Europske unije. EU je potpuno predan promicanju globalnog poretka utemeljenog na miru, vladavini prava, slobodi izražavanja, uzajamnom razumijevanju i poštovanju temeljnih prava. U skladu s time, promicanje raznolikosti u okviru međunarodnih kulturnih odnosa važan je dio uloge EU-a kao globalnog dionika. To uključuje posvećenost promicanju „međunarodnih kulturnih odnosa” potporom i pomoću koju EU pruža trećim zemljama i podupiranju promicanja Unije i različitih kultura država članica EU-a s pomoću „kulturne diplomacije”. Kao ključni partner Ujedinjenih naroda (UN), EU blisko surađuje s UNESCO-om¹ na zaštiti svjetske kulturne baštine.

EU može mnogo toga ponuditi svijetu: raznolikost kulturnih izričaja, visokokvalitetno umjetničko stvaralaštvo i aktivnu kreativnu industriju. Mogao bi ostvariti i velike koristi od povećane razmjene s ostatkom svijeta. Iskustvo EU-a s raznolikošću i pluralizmom usporedno je velika prednost u promicanju kulturnih politika kao pokretača mira i socioekonomskog razvoja u trećim zemljama. U ovoj Zajedničkoj komunikaciji ističe se već postojeći doprinos Unije međunarodnim kulturnim odnosima i predlažu se načini za razvoj međunarodnih kulturnih odnosa EU-a radi ostvarivanja ciljeva Unije koji uključuju promicanje međunarodnog mira i stabilnosti, zaštitu raznolikosti i poticanje zapošljavanja i rasta.

Komisija je 2007. predložila „Europsku agendu za kulturu u globaliziranom svijetu”² koja obuhvaća promicanje kulture u međunarodnim odnosima Unije. Od tada se stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona i osnivanjem Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD) stvorila nova struktura kojom se može dodatno jačati doprinos EU-a međunarodnim kulturnim odnosima. Države članice, Europski parlament i predstavnici civilnog društva posljednjih su godina tražili koordiniraniji pristup EU-a međunarodnim kulturnim odnosima³. Vijeće je u studenome 2015. pozvalo Komisiju i Visokog predstavnika da pripreme „strateški pristup kulturi u vanjskim odnosima EU-a, te da u tu svrhu izrade skup vodećih načela.”⁴ U skladu s time, u ovoj se Zajedničkoj komunikaciji predlažu ta načela te strateški pristup EU-a kulturnoj diplomaciji.

Kao stranka Konvencije UNESCO-a o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja iz 2005.⁵, EU se obvezao promicati raznolikost kulturnih izričaja u okviru svojih međunarodnih kulturnih odnosa. To se zasniva na temeljnim vrijednostima EU-a poput ljudskih prava, ravnopravnosti spolova, demokracije, slobode izražavanja i vladavine prava te na kulturnoj i jezičnoj raznolikosti i time se te vrijednosti promiču.⁶ Kulturom, posebno međukulturnim dijalogom, može se pridonijeti rješavanju velikih globalnih izazova, na primjer sprječavanja i rješavanja sukoba, integracije izbjeglica, suzbijanja nasilnog ekstremizma i zaštite kulturnog nasljeđa. U Komunikaciji o kulturnoj baštini iz 2014.⁷ EU je ponovno potvrdio svoju predanost zaštiti kulturne baštine u suradnji s organizacijama poput Vijeća Europe i UNESCO-a. Za to su potrebne hitne mjere s obzirom na uništavanje kulturne baštine u ratnim zonama poput Iraka, Sirije i Afganistana.

¹ (Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO))

² Komunikacija „Europska agenda za kulturu u globaliziranom svijetu”, COM(2007) 242 final.

³ Vidjeti: Zaključci Vijeća o promicanju kulturne raznolikosti i međukulturnog dijaloga u vanjskim odnosima (2008.); Rezolucija Europskog parlamenta o kulturnim dimenzijama vanjskog djelovanja EU-a (2011.); Pripremno djelovanje EP-a „Kultura u vanjskim odnosima EU-a”, 2014. <http://cultureinexternalrelations.eu/>

⁴ Ishod 3428. sastanka Vijeća: Obrazovanje, mladi, kultura i sport, 23. i 24. studenoga 2015.

⁵ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

⁶ Povelja EU-a o temeljnim pravima

⁷ Komunikacija „Ususret cjelovitom pristupu kulturnoj baštini u Europi”, COM(2014) 477 final

Kulturnim razmjenama mogu se ostvariti i gospodarske koristi. Globalna trgovina kreativnim proizvodima više se no udvostručila od 2004. do 2013.⁸, a kultura je glavni element novog gospodarstva koje pokreću kreativnost, inovacije i pristup znanju. Kulturna i kreativna industrija odgovorne su za otprilike 3 % globalnog BDP-a i 30 milijuna radnih mjesta⁹. Samo u EU-u te su industrije zaslužne za više od 7 milijuna radnih mjesta¹⁰. Slično tome, u zemljama u razvoju, kulturni i kreativni sektor pridonose promicanju održivog razvoja i uključivog rasta. Kulturom se stoga može pridonijeti promicanju **stvaranja radnih mjesta i konkurentnosti** u EU-u i izvan njegovih granica. To je priznato u Programu UN-a za održivi razvoj 2030.¹¹ u kojem se ističe da kultura, uključujući svjetsku kulturnu baštinu i kreativne industrije, može imati važnu ulogu u postizanju uključivog i održivog razvoja. Kultura je stoga jedan od važnih sektora koji se promiču u okviru razvojne suradnje EU-a.

Kulturni odnosi Europe s drugim državama već su čvrsti. Države članice već su uspostavile opsežne i dugotrajne međunarodne kulturne veze, a Europa se zbog svojih kulturnih tradicija i stvaralaštva iznimno poštuje u cijelom svijetu. U skladu sa zahtjevima Vijeća i Parlamenta¹², koordiniranim djelovanjem EU-a utemeljenom na „pametnoj komplementarnosti” može se pridonijeti jačanju tih veza stvaranjem sinergija, udruživanjem resursa, olakšavanjem suradnje i osiguravanjem veće vidljivosti tih kulturnih razmjena i djelovanja¹³.

U ovoj se Zajedničkoj komunikaciji predlaže strategija EU-a za međunarodne kulturne odnose koja je usmjerena na poticanje kulturne suradnje s partnerskim zemljama u tri glavna smjera: podupiranje kulture kao pokretača održivog društvenog i gospodarskog razvoja; promicanje kulture i međukulturnog dijaloga radi uspostave miroljubivih odnosa među zajednicama; jačanje suradnje u području kulturne baštine. U okviru ostvarivanja tih ciljeva, međunarodnim kulturnim odnosima EU-a pridonijet će se jačanju uloge **EU-a kao snažnijeg globalnog dionika**, što je važan prioritet ove Komisije i buduće Globalne strategije Visokog predstavnika.

2. VODEĆA NAČELA ZA DJELOVANJE EU-a

Djelovanje EU-a u području međunarodnih kulturnih odnosa trebalo bi se temeljiti na sljedećim načelima:

(a) Promicanje kulturne raznolikosti i poštovanja ljudskih prava

EU je potpuno posvećen njegovanju kulturne raznolikosti koja se može štititi i promicati samo ako je zajamčena zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ta temeljna prava osnovni su temelj demokracije, vladavine prava, mira, stabilnosti, održivog uključivog razvoja i sudjelovanja u javnim poslovima. Države imaju obvezu poštovati, zaštititi i promicati prava na slobodu mišljenja i izražavanja, među ostalim i umjetničkog izričaja. U tom pogledu i u

⁸ The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption – International flows of cultural goods and services 2004-2013 (Globalizacija kulturne trgovine: Promjena kulturne potrošnje – međunarodni tokovi kulturnih dobara i usluga 2004. – 2013.), Institut za statistiku UNESCO-a (UIS), 2016.

⁹ Cultural times (Kulturna vremena), izvješće CISAC-a i UNESCO-a, 2015.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

¹² <http://cultureinexternalrelations.eu/>

¹³ Studije nalažu da bi se EU trebao angažirati u aktivnostima kulturne diplomacije na temelju vrlo pozitivnog doživljaja kulture, umjetnosti i povijesti Europe i država članica. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/showcases/eu_perceptions_study_en.htm

skladu sa svojim obvezama na temelju međunarodnog prava i prava EU-a¹⁴, EU je predan promicanju snošljivog, pluralističkog pristupa međunarodnim kulturnim odnosima¹⁵.

(b) Poticanje uzajamnog poštovanja i međukulturnog dijaloga

Kako bi se mogla u potpunosti ostvariti moguća povezujuća uloga kulture u međunarodnim odnosima nužno je ne samo projicirati raznolikost europskih kultura već i stvarati novi duh dijaloga, uzajamnog slušanja i učenja, zajedničkog jačanja kapaciteta i globalne solidarnosti¹⁶. U kulturnim odnosima trebale bi se uzeti u obzir regionalne razlike i lokalne osjetljivosti prilagođavanjem djelovanja posebnim kulturnim kontekstima i interesima. Budući da ljudi često prekogranično djeluju s pomoću digitalnih alata, trebalo bi poticati komunikaciju među narodima u uvjetima poštovanja i jednakosti te u duhu partnerstva. Reciprocitet, uzajamno učenje i zajedničko stvaranje trebali bi stoga biti temelj međunarodnih kulturnih odnosa EU-a.

(c) Osiguravanje poštovanja komplementarnosti i supsidijarnosti

Predložena strategija EU-a za međunarodne kulturne odnose temelji se na potpunom poštovanju područja nadležnosti EU-a i njegovih država članica. U skladu s člankom 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), u području kulture Unija je nadležna za poduzimanje djelovanja kojima se podupiru, koordiniraju ili dopunjuju djelovanja država članica. U skladu s člankom 167. stavkom 3. UFEU-a, Unija i države članice podupiru suradnju s trećim zemljama i međunarodnim organizacijama nadležnima u području kulture. Nadalje, u skladu s člankom 167. stavkom 4. UFEU-a Unija u svojem djelovanju na temelju drugih odredaba Ugovora vodi računa o kulturnim aspektima. U području razvojne suradnje djelovanja EU i država članica međusobno se dopunjuju i jačaju (članak 208. UFEU-a). Uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti, EU svojim djelovanjima nastoji promicati međunarodne kulturne odnose kada to može biti djelotvornije od djelovanja na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. U nedavnim Zaključcima Vijeća o kulturi u vanjskim odnosima EU-a navedeno je da je potrebna bolja koordinacija napora usmjerenih na razvoj strateškog europskog pristupa.¹⁷ U skladu s time, EU može djelovati kao pospješitelj i pridonositi, prema potrebi, poticanjem sinergija i suradnje među nacionalnim institutima i zakladama za kulturu te među privatnim i javnim poduzećima u cijelom svijetu.

(d) Poticanje međusektorskog pristupa kulturi

Kultura ne uključuje samo umjetnost ili književnost. Ona obuhvaća širok raspon politika i djelovanja, od međukulturnog dijaloga do turizma, od obrazovanja i istraživanja do kreativnih industrija, od zaštite baštine do promicanja kreativnih industrija i novih tehnologija te od obrtništva do razvojne suradnje. Predloženom strategijom stoga se potiču prilike za promicanje kulture u okviru vanjskih politika EU-a. Kultura je također ključni element održivog razvoja jer se kreativnim sektorom mogu promicati pomirenje, rast i sloboda izražavanja na kojima se mogu graditi druge temeljne slobode.

¹⁴ Članci 2., 6., 21., 49. UFEU-a te članci 7., 8., 10., 11., 22. Povelje EU-a o temeljnim pravima. Sve države članice EU-a stranke su Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) te Europske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP).

¹⁵ Vidjeti i Smjernice EU-a o temeljnim pravima u odnosu na slobodu izražavanja na internetu i izvan njega (dok. 9647/14).

¹⁶ U skladu s preporukama iz Pripremnog djelovanja u vezi s kulturom u vanjskim odnosima EU-a koje je pokrenuo Europski parlament i koje je objavljeno 2014.: <http://cultureinexternalrelations.eu/main-outcomes/> i Strategijom kulturnih odnosa između EU-a i Kine: Izvješće stručne skupine za kulturu i vanjske odnose – Kina (studen 2012.)

¹⁷ Zaključci Vijeća o kulturi u vanjskim odnosima EU-a s težištem na kulturi u razvojnoj suradnji. 24. studenoga 2015.

(e) Promicanje kulture s pomoću postojećih okvira za suradnju¹⁸

Kako bi se osigurala usklađenost politika i izbjeglo udvostručavanje, najučinkovitiji je način promicanja kulture u okviru vanjskih odnosa EU-a uporaba postojećih okvira za suradnju i instrumenata za financiranje. EU je razvio prilagođene okvire za tematsku i zemljopisnu suradnju zajedno s posebnim instrumentima za financiranje.

Tematski programi

- Instrument za partnerstvo (PI): jedan je od njegovih ciljeva „poboljšanje općeg razumijevanja i vidljivosti Unije (...) putem javne diplomacije, kontakata na osobnoj razini, suradnje u području obrazovanja i sveučilišne suradnje i suradnje skupina za strateško promišljanje (think tank) i aktivnosti vezanih uz osvještavanje s ciljem promicanja vrijednosti i interesa Unije.”¹⁹
- Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR): njime se pruža pomoć razvoju i učvršćivanju demokracije i vladavine prava te poštovanju svih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Jedan od ciljeva ovog instrumenta jest promicanje slobode misli i izražavanja, uključujući političko, umjetničko i kulturno izražavanje²⁰.
- Cilj je programa Globalna javna dobra i izazovi u okviru Instrumenta za razvojnu suradnju (DCI) putem komponente ljudskog razvoja promicati kulturnu raznolikost i poštovanje jednakog dostojanstva svih kultura. Njime će se potaknuti i doprinos kulturne industrije gospodarskom rastu u zemljama u razvoju, organizacijama civilnog društva i lokalnim tijelima.
- Instrument za doprinos stabilnosti i miru (IcSP): usmjeren je na promicanje sprječavanja sukoba, odgovora na krize i izgradnju mira u cilju uklanjanja globalnih i transregionalnih prijetnji. Za potrebe financiranja u okviru tog instrumenta kulturne organizacije obuhvaćene su definicijom civilnog društva²¹.
- Program Kreativna Europa: usmjeren je, među ostalim, na „promicanje europske kulturne baštine te jačanje konkurentnosti europskih kulturnih i kreativnih sektora” i trebao bi „dopuštati djelovanja bilateralne ili multilateralne suradnje s trećim zemljama.”²²

Zemljopisni okviri za suradnju

- **Politika proširenja:** kao zemlje kandidatkinje i potencijalne zemlje kandidatkinje, zemlje Zapadnog Balkana²³ i Turska imaju posebno mjesto i važnost u vanjskim politikama EU-a. Politike EU a u području kulture dio su „pravne stečevine EU-a” koju kandidatkinje moraju provoditi u okviru pregovora o poglavlju 26. o obrazovanju i kulturi. U tom kontekstu regija prima potporu iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). EU odavno podržava kulturne projekte na Zapadnom Balkanu radi promicanja međukulturnog dijaloga, pomirenja i društveno-gospodarskog razvoja. U kontekstu „Ljubljanskog procesa I i II”, zajedničkog djelovanja Europske komisije i Vijeća Europe, uložena su znatna

¹⁸ Primjerima posebnih djelovanja i projekata ne dovodi se u pitanje provedba novih projekata u skladu s ovom strategijom. S druge strane, upućivanje na tekuće projekte ili programe ne povlači za sobom njihovo trajno financiranje.

¹⁹ Uredba (EU) br. 234/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta za partnerstvo za suradnju s trećim zemljama.

²⁰ Uredba (EU) br. 235/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta financiranja za demokraciju i ljudska prava širom svijeta.

²¹ Uredba (EU) br. 230/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta za doprinos stabilnosti i miru.

²² Uredba (EU) br. 1295/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa (2014. – 2020.).

²³ Albanija, Bosna i Hercegovina, bivša jugoslavenska republika Makedonija, Kosovo*, Crna Gora i Srbija.

sredstva u obnovu kulturne baštine jugoistočne Europe²⁴. Kulturne organizacije u zemljama proširenja iskorištavaju političku suradnju s EU-om kako bi izgradile svoje kapacitete, a iskoristile su i potpuno sudjelovanje u programima Kultura i Kreativna Europa²⁵. Zemlje proširenja trenutačno se suočavaju s novim problemima, među ostalim s integracijom novopristiglih migranata. U tom kontekstu međukulturnim dijalogom mogu se promicati pomirenje te stvaranje uključivih i demokratskih društava te se može pridonijeti suzbijanju radikalizacije. EU bi i dalje trebao blisko surađivati sa zemljama proširenja na zaštiti njihove kulturne baštine, promicanju razvoja njihovih kulturnih i kreativnih industrija te poticanju njihova sudjelovanja u postojećim kulturnim programima EU-a.

- **Europska politika susjedstva:** Europskom politikom susjedstva uređuju se odnosi EU-a s njegovih 16 najbližih istočnih i južnih susjeda. Različit bilateralni pristup svakoj partnerskoj zemlji nadopunjuje se inicijativama regionalne suradnje u južnom Sredozemlju²⁶ i Istočnog partnerstva²⁷. Politička, gospodarska i kulturna diferencijacija te veća zajednička odgovornost ključni su elementi obnovljene Europske politike susjedstva²⁸. Platforma 4 Istočnog partnerstva služi kao mjesto jačanja suradnje i političkog dijaloga u područjima kao što su obrazovanje, mladi (uključujući zapošljivost), kultura i kreativnost, istraživanje i inovacije, audiovizualne politike i informacijsko društvo, a posebnim se programima podupire izgradnja kapaciteta. Na južnom Sredozemlju EU podupire kulturnu suradnju u okviru regionalnih programa u području baštine i audiovizualnom području, ali i bilateralnim djelovanjima. Mnoge zemlje obuhvaćene Europskom politikom susjedstva suočavaju se dugotrajnim izazovima poput političkih napetosti, gospodarskih prevrata, nasilne radikalizacije i migracijskih tokova. Posebno u tom kontekstu kulturnom suradnjom i razmjenom kulturnih politika može se pridonijeti stabilizaciji. Na primjer, u okviru Europskog instrumenta za susjedstvo od 2014. do 2017. izdvojeno je 17 milijuna EUR za podupiranje medija i kulture za razvoj regije južnog Sredozemlja²⁹. Nadalje, očuvanje kulture i kulturne baštine podupire se u pet programa prekogranične suradnje³⁰.
- **Razvojna suradnja:** Instrumentom za razvojnu suradnju (DCI) nastoji se smanjiti siromaštvo i poticati održiv gospodarski, društveni i okolišni razvoj te promicati demokracija, vladavina prava, dobro upravljanje i poštovanje ljudskih prava³¹. On uključuje tri posebne sastavnice: i. zemljopisne programe kojima se podupire suradnja s oko 47 zemalja u razvoju u Latinskoj Americi, južnoj Aziji, sjeveroistočnoj i jugoistočnoj Aziji srednjoj Aziji, Bliskom istoku i Južnoj Africi; ii. novoosnovani Panafrički program za podupiranje strateškog partnerstva između EU-a i Afrike. U nekoliko odjeljaka Uredbe o Instrumentu za razvojnu suradnju potvrđuje se uloga kulture.

²⁴ Povrh doprinosa gospodarskom razvoju, djelovanja EU-a u tom području u Bosni i na Kosovu pokazala su potencijal politika utemeljenih na baštini kod pomirenja u situacijama nakon sukoba.

²⁵ Kao što je predviđeno člankom 8. stavkom 3. Uredbe 1295/2013 od 11. prosinca 2013. o uspostavi programa Kreativna Europa. Popis trećih zemalja koje sudjeluju: http://eacea.ec.europa.eu/creative-europe/library/eligibility-organisations-non-eu-countries_en

²⁶ Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Libanon, Libija, Maroko, Palestina*, Sirija i Tunis.

²⁷ Armenija, Azerbajdžan, Bjelorus, Gruzija, Moldova i Ukrajina.

²⁸ Zajednička komunikacija „Preispitivanje Europske politike susjedstva” (18. studenoga 2015.). JOIN(2015) 50 final

²⁹ http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=486&id_type=10

³⁰ http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

³¹ Uredba (EU) br. 233/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta financiranja za razvojnu suradnju za razdoblje 2014. – 2020.

- Sporazumom o partnerstvu iz Cotonoua koji je potpisan u lipnju 2000.³² osiguran je dvadesetogodišnji okvir za suradnju EU-a sa afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama (AKP). U skladu s tim sporazumom, iz Europskog razvojnog fonda (ERF) financiraju se kulturni programi kojima upravlja i koje provodi Tajništvo Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja. Iz Devetog europskog razvojnog fonda financirali su se projekti za jačanje tehničkih, financijskih i upravljačkih kapaciteta kreativnih industrija u zemljama AKP-a te, konkretno, za razvoj i strukturiranje kinematografskih i audiovizualnih industrija država AKP-a (14 milijuna EUR). Nakon toga, programom ACP Cultures+ (30 milijuna EUR u okviru 10. ERF-a) pridonijelo se borbi protiv siromaštva poticanjem održivih kulturnih industrija. Trenutačnim programom mobilnosti među zemljama AKP-a nastavljaju se podupirati kulturne i kreativne industrije (40 milijuna EUR u okviru 11. ERF-a u razdoblju 2014. – 2020.). Komisija trenutačno istražuje okvir na kojem će se temeljiti odnosi sa zemljama AKP-a nakon isteka Sporazuma o partnerstvu iz Cotonoua. U tijeku su pripreme za revidirani Europski konsenzus o razvoju.

3. POTICANJE KULTURNE SURADNJE S PARTNERSKIM ZEMLJAMA

U okviru predložene Strategije EU-a za međunarodne kulturne odnose Komisija i Visoki predstavnik predlažu sljedeća tri smjera aktivnosti za poticanje međunarodnih kulturnih odnosa s partnerskim zemljama:

- podupiranje kulture kao pokretača održivog društvenog i gospodarskog razvoja,
- promicanje kulture i međukulturnog dijaloga radi uspostave miroljubivih odnosa među zajednicama,
- jačanje suradnje u području kulturne baštine.

3.1. Podupiranje kulture kao pokretača društvenog i gospodarskog razvoja

a) Podupiranje razvoja kulturnih politika

U Konvenciji UNESCO-a iz 2005. o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja³³ naglašava se „potreba uključivanja kulture kao strateškog čimbenika u nacionalne i međunarodne razvojne politike te u međunarodnu razvojnu suradnju”. Poštovanje kulturne raznolikosti i slobode izražavanja koju potiče kultura važna je potpora procesima demokratizacije i društveno-gospodarskog razvoja. EU bi u skladu s time trebao pomoći partnerskim zemljama da ugrade kulturu u nacionalne politike. EU radi na poticanju ratifikacije i provedbe Konvencije UNESCO-a iz 2005. produbljuvanjem dijaloga u području politike s partnerskim zemljama i jačanjem sustava upravljanja.

- **Razmjena iskustava sa zemljama obuhvaćenima proširenjem i politikom susjedstva:** EU će iskoristiti postojeće bilateralne ili multilateralne strukture za dijalog kojim se razmjenjuju iskustva i rezultati, među ostalim inicijative poput one europskih prijestolnica kulture. Komisija će promicati upotrebu instrumenata kao što su TAIEX³⁴ i *twinning* u području kulture.

³² https://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/overview/cotonou-agreement/index_en.htm

³³ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

³⁴ TAIEX je instrument Europske komisije za tehničku pomoć i razmjenu informacija. TAIEX-om se podupire javna uprava u području usklađivanja, primjene i provedbe zakonodavstva EU-a, a ujedno pojednostavljuje razmjenu najboljih praksi EU-a.

- **Jačanje kulturnih politika:** u južnom susjedstvu programom Med Culture (2014. – 2018.) podržavaju se partnerske zemlje u razvoju kulturnih politika i praksi, dok se programom MedFilm, novim trogodišnjim programom za izgradnju kapaciteta, pomaže filmskim redateljima pri rješavanju osjetljivih pitanja na regionalnoj razini³⁵.

(b) Jačanje kulturnih i kreativnih industrija

Kao dinamičan gospodarski sektor, kulturna i kreativna industrija važan su stvaratelj kvalitetnih radnih mjesta i promicatelj pametnog, održivog i uključivog rasta. Ulaganjima u kulturne projekte pridonosi se konkurentnosti, privlačnosti i društvenoj koheziji gradova i regija³⁶. Više od 70 regija EU-a odabralo je kulturnu i kreativnu industriju kao prioritet za svoje strategije pametne specijalizacije, prepoznajući ih kao pokretače regionalnog rasta i zapošljavanja na lokalnoj razini.

U zemljama u razvoju UNESCO-ovi pokazatelji uloge kulture u razvoju (CDIS) pokazuju da kultura pridonosi BDP-u zemalja s niskim i srednjim prihodom u visini od 1,5 % do 5,7 %, što upućuje na razlike u političkom i institucijskom okviru, razini društvenog sudjelovanja i obrazovanja te stupnju slobode izražavanja. Na primjer, u Burkini Faso na radnim mjestima povezanim s kulturom zaposleno je više od 170 000 osoba (otprilike 2 % aktivnog stanovništva). Svaka zemlja ima svoje jače djelatnosti: od kinematografije u Nigeriji preko glazbe na Karibima do kulturnog turizma na Bliskom istoku. U cilju poticanja daljnjeg napretka EU može podijeliti stručnost u području daljnjeg razvoja relevantnih vještina i čvrstog regulatornog okruženja.

- **Povećanje gospodarskih prihoda od kreativnih industrija:** programom 11. ERF-a za mobilnost među zemljama AKP-a podupirat će se doprinos kulturnih industrija društveno-gospodarskom razvoju zemalja AKP-a (40 milijuna EUR u razdoblju 2014. – 2020.).
- **Kreativni centri i klasteri:** u globalnim je kulturnim industrijama zajedničko stvaranje put napretka. Europski i ostali međunarodni dionici u području kulture trebali bi pronaći nove načine rasta i osvajanja globalne publike. Kreativni centri i klasteri osnivaju se u raznim regijama i u njih se ubrajaju:
 - **Azijsko-europska fondacija**³⁷ sufinancira se iz sredstava EU a i podupire azijsko europske kulturne i kreativne centre u skladu s programom Kreativne mreže.
 - Na **južnom Sredozemlju:** EU zajedno s Organizacijom UN-a za industrijski razvoj (UNIDO) podupire projekt razvoja klastera u kulturnoj i kreativnoj industriji (2013. – 2017.).
 - EU je 2016. u okviru programa Kreativna Europa pokrenuo mjeru usmjerenu na razvoj **Europske mreže kreativnih centara**³⁸, u koju su uključene sve zemlje koje sudjeluju u programu Kreativna Europa (uključujući Srbiju, Moldovu, Tursku, Gruziju i Ukrajinu).
 - Od 2016. pilot-projektom EU-a podupire se **umrežavanje mladih kreativnih i kulturnih poduzetnika iz EU-a i trećih zemalja**. Ta platforma obuhvaća usluge

³⁵ <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/45210/MedFilm:-Call-for-proposals-to-promote-development-of-film-industry-in-Southern-Mediterranean>

³⁶ Vrlo su dobar primjer europske prijestolnice kulture: procjenjuje se da je svakim eurom uloženog javnog novca, na primjer u Lilleu (Francuska) 2004., stvoreno osam eura za lokalno gospodarstvo.

³⁷ <http://www.asef.org/>

³⁸ http://ec.europa.eu/culture/news/2016/0405-european-network-creative-hubs_en.htm

kao što su podučavanje, aktivnosti uzajamnog učenja, konferencije o posebnim temama, studijski posjeti i sastanci s potencijalnim ulagačima diljem svijeta³⁹.

- **Poduzetništvo i razvoj vještina:** Europska zaklada za osposobljavanje⁴⁰ nastavit će svoj rad na razvoju vještina za kulturnu i kreativnu industriju. Programom ACP Cultures+ nastoje se poboljšati vještine stručnjaka iz sektora kulture u zemljama AKP-a⁴¹. EU nastoji poticati tržišne mogućnosti za kulturne proizvode i usluge, inovacije i nova zanimanja u modernim tehnologijama, podržavajući u isto vrijeme osposobljavanje kreativnih stručnjaka.
- **Potporna malim i srednjim poduzećima (MSP):** na primjer, u okviru programa Gateway koji su pokrenuti 2016., Komisija može podupirati kreativne MSP-e u Južnoj Koreji i jugoistočnoj Aziji poslovnim misijama i potpornim uslugama, uključujući podučavanje, te logističkom i financijskom podrškom.
- **Strukturirani okviri teritorijalne suradnje:** nekoliko je primjera kako kultura može povezivati raznolike regije, pridonijeti održivom turizmu, očuvati okoliš i promicati energetske učinkovitost.⁴² Sve se strategije bave kulturom kao ulogom u rast i radna mjesta te kao stupom gospodarskih djelatnosti u skladu s ciljem europske teritorijalne suradnje.

(c) Podupiranje uloge lokalnih tijela u partnerskim zemljama

Europske prijestolnice kulture i Izvješće o kulturi svjetskih gradova 2015.⁴³ primjeri su znatnog povrata, u smislu rasta i društvene kohezije, za gradove i druga lokalna tijela koja ulažu u kulturu. Zajednički istraživački centar Komisije razvija alat za praćenje kulturnih i kreativnih inicijativa na razini gradova kojim će se podupirati usmjerenija ulaganja i učenje iz najboljih praksi. U nedavnoj vanjskoj studiji u kojoj su prikazane tekuće i buduće kulturne razvojne aktivnosti⁴⁴ potvrđeno je da se kulturnim aktivnostima potiče dinamika lokalnog razvoja, i to ne samo u ruralnim područjima gdje se tradicionalnim vještinama i umjetnošću pomaže ublažiti siromaštvo.

U EU-ovu pristupu održivom urbanom razvoju prepoznaje se središnja uloga kulture i smatra se da se da je od ključne važnosti dostupnost javnog prostora za sve građane. U zemljama Latinske Amerike, na primjer, EU je promicao distribuciju audiovizualnih programa kao način rješavanja socijalnih pitanja koja nastaju zbog neravnopravnosti u urbaniziranim regijama. Drugim primjerom iz Afrike pokazuje se kako umjetnost i arhitektura mogu učiniti urbani razvoj uključivim i održivim⁴⁵.

- **Inovativna partnerstva:** ova inicijativa s lokalnim tijelima, koja se financira u okviru Instrumenta za razvojnu suradnju (DCI), posebno je usredotočena na najnerazvijenije zemlje s osjetljivim demokratskim kontekstima ili zemlje u kojima su kulturna prava

³⁹ http://ec.europa.eu/culture/calls/general/2015-eac-s11_en.htm

⁴⁰ www.etf.europa.eu/

⁴¹ Taj program podrške unutar AKP-a financira se u okviru Europskog razvojnog fonda (ERF). <http://www.acpculturesplus.eu/?lang=uk>

⁴² Među njima su: Strategija EU-a za regiju Baltičkog mora (EUSBSR) od 10. lipnja 2009., COM(2009) 248; Strategija EU-a za dunavsku regiju (EUSDR) od 8. prosinca 2010., COM(2010) 715; Akcijski plan za pomorski razvoj u Atlantskoj regiji – promicanje pametnog, održivog i uključivog rasta od 13. svibnja 2013., COM(2013) 279; Strategija EU-a za jadransku i jonsku regiju (EUSAIR) od 17. lipnja 2014., COM(2014) 357 i Strategija EU-a za alpsku regiju (EUSALP) od 28. srpnja 2015., COM(2015) 366.

⁴³ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm i <http://www.worldcitiescultureforum.com/publications>

⁴⁴ Tom se studijom posebno utvrđuju prijedlozi za program „Globalna javna dobra i izazovi” (30 milijuna).

⁴⁵ Projekt EU-a i Afričke unije „Vizionarska Afrika”.

ugrožena. Cilj je drugog projekta u okviru Višegodišnjeg indikativnog programa za Latinsku Ameriku razviti ulogu kulture i umjetnosti u podupiranju društvene kohezije u gradovima Latinske Amerike. Projektom se olakšavaju razmjene i zajednička djelovanja između EU-a i Latinske Amerike radi bolje integracije kulturnih politika i inicijativa u strategijama urbanog razvoja na temelju uspješnih projekata kojima se podupire društvena kohezija.

- **Podupiranje povezivanja (twinninga) gradova kulture:** Komisija promiče ulogu gradova kao centara inovacija i najbolje prakse povezivanjem gradova i kulturnih lokacija sa sličnim društvenim, gospodarskim i ekološkim problemima kako bi se istražile potencijalne prilike za razvoj. Komisija planira pokrenuti regionalne programe s Latinskom Amerikom (posebno sa Zajednicom latinoameričkih i karipskih država (CELAC), u kojima se kulturom i umjetnošću u velikim gradovima promiče društvena kohezija⁴⁶.
- **Razmjena prijestolnica kulture:** Komisija će s partnerskim zemljama razmijeniti iskustva o europskim prijestolnicama kulture, čime se jača kulturna baština te podupire lokalni i regionalni razvoj.
- **Urbane strategije u povijesnim gradovima:** uz financiranje iz Europskog instrumenta za susjedstvo (ENI), EU podupire općine u razvoju urbanih strategija za obnovu povijesnih gradova.

3.2. Promicanje kulture i međukulturnog dijaloga radi uspostave miroljubivih odnosa među zajednicama

Međukulturnim dijalogom, koji uključuje međureligijski dijalog, može se pridonijeti poticanju izgradnje pravednih, mirnih i uključivih društava u kojima se cijeni kulturna raznolikost i poštuju ljudska prava. Uspostavom uzajamnog razumijevanja i povoljnog okruženja za daljnje razmjene s pomoću međukulturnog dijaloga mogu se otkloniti napetosti, spriječiti pogoršanje kriza, promicati nacionalno pomirenje te poticati novi sadržaji za suzbijanje radikalizacije. U ovom se odjeljku opisuje kako EU projektima međunarodne kulturne suradnje, zajedničkim stvaranjem, međuljudskim razmjenama, društvenom raspravom i izgradnjom mira može izravno promicati međukulturni dijalog.

(a) Podupiranje suradnje među kulturnim subjektima

Suradnja, dijalog i mobilnost među kulturnim subjektima i umjetnicima ključni su aspekti međukulturnog dijaloga. Kruženjem umjetničkih djela i kulturnih produkcija među zemljama šire se nove ideje, uspostavljaju se izravne i neizravne veze i potiču inovacije. Jačanjem kulturne suradnje s partnerima EU-a može se pridonijeti otvaranju europskog kulturnog prostora novim kulturnim dionicima i publikama.

- **Poticanje suradnje u programu Kreativna Europa:** dok u njemu već sudjeluju sve zemlje obuhvaćene proširenjem, Komisija potiče i sve zemlje EPS-a da se pridruže programu Kreativna Europa (Gruzija, Moldova i Ukrajina već sudjeluju)⁴⁷. Programom Kreativna Europa omogućuje se kulturnim i kreativnim subjektima iz zemalja EPS-a

⁴⁶ „Podupiranje društvene kohezije u gradovima Latinske Amerike kulturom i umjetnošću”.

⁴⁷ Kako bi u potpunosti sudjelovala u potprogramu MEDIA, zemlja mora ispuniti zahtjeve utvrđene Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama.

suradnja s partnerima iz cijele Europe, pristup financiranju projekata suradnje i pridruživanje europskim kulturnim mrežama.

- **Promicanje programa Kultura u okviru Istočnog partnerstva:** nakon uspjeha Programa I. koji se provodio u razdoblju 2011. – 2015. Kulturnim programom II. Istočnog partnerstva (u koji su uključene Armenija, Azerbajdžan, Bjelarus, Gruzija, Moldova i Ukrajina) dodatno će se razviti vještine i kapaciteti kulturnih subjekata tijekom razdoblja od tri godine. Njime se nastoje poduprijeti regionalne inicijative u kojima se kulturom pridonosi gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti, rješavanju sukoba i međukulturnom dijalogu.
- **Podupiranje zaklade Anna Lindh:** zaklada Anna Lindh i njezina mreža od više od 4 000 organizacija civilnog društva u 42 države Unije za Mediteran nastaviti će se koristiti podrškom politike EU-a i alatima za promicanje kulturne razmjene.

(b) Poticanje izgradnje mira s pomoću međukulturnog dijaloga

Međukulturni dijalog važan je instrument u sprječavanju sukoba i promicanju pomirenja i uzajamnog razumijevanja u društvima nakon sukoba. EU podupire pragmatičnu suradnju i međukulturni dijalog među različitim kulturama i društvima. Podupire i proces pomirenja među narodima i manjinama. Posebno su uspješni primjeri napredak koji je Bosna i Hercegovina ostvarila prema europskoj integraciji i pragmatični sporazumi sklopljeni u okviru dijaloga između Beograda i Prištine.

- **Instrument za doprinos stabilnosti i miru (IcSP):** EU će pojačati svoju potporu međukulturnom dijalogu u situacijama prije i nakon sukoba.
- **Međukulturni dijalog mladih:** EU će posredovati u međukulturnom dijalogu organizacija mladih u Europi i drugdje (među ostalim u okviru programa kao što su stipendije za civilno društvo susjedstva). EU će posebno podržati drugu fazu programa Mladi arapski glasovi (koji je sada proširen na euromediteransku regiju) u cilju produbljenja dijaloga između mladih vođa i predstavnika civilnog društva te suzbijanja ekstremizma i nasilne radikalizacije.
- **Osposobljavanje promatrača u misijama za promatranje izbora i osoblja koje će se angažirati u civilnim stabilizacijskim misijama:** osigurati će se tečajevi osposobljavanja kako bi se osigurala potpuna osviještenost o prevladavajućim osjetljivim lokalnim pitanjima u području kulture.
- **Promicanje kulturnih prava:** uključujući lokalni identitet i autohtona prava te ulogu zaštitnika kulturnih prava, u skladu s Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima⁴⁸, uključujući prava autohtonih naroda kako su definirana Deklaracijom Ujedinjenih naroda o pravima autohtonih naroda (UNDRIP)⁴⁹.

3.3. Jačanje suradnje u području kulturne baštine

Kulturna baština važan je izraz kulturne raznolikosti koju treba zaštititi. Obnovom i promicanjem kulturne baštine privlači se turizam i potiče gospodarski rast. Suradnja u području kulturne baštine ima važnu ulogu u međunarodnim odnosima i u razvojnim

⁴⁸ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁴⁹ http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

politikama kako je istaknuto u Komunikaciji Komisije: „Ususret cjelovitom pristupu kulturnoj baštini u Europi”⁵⁰. S obzirom na rastuću globalnu potražnju za stručnošću i činjenicu da su mnoge države članice voljne dijeliti svoje znanje, postoje mogućnosti za zajedničko djelovanje s partnerskim zemljama na razvoju održivih strategija zaštite baštine s pomoću osposobljavanja, razvoja vještina i prijenosa znanja.

Kulturna baština osjetljiva je i često ugrožena prirodnim katastrofama, ljudskim uništavanjem, na primjer ratovima i divljačkim pljačkama, koji su ponekad motivirani sektaškom mržnjom. Ukradeni artefakti često se prodaju, a tako nastali prihodi mogu se koristiti za podupiranje terorističkih aktivnosti: time se osiromašuje svjetska kulturna baština. EU je donio mjere ograničavanja za Siriju i prenio je u svoje zakonodavstvo režim sankcija UN-a protiv Da'asha/ISIL-a i Al-Qaide te režim sankcija UN-a protiv Iraka: one uključuju zabranu nezakonite trgovine kulturnim i arheološkim artefaktima⁵¹.

- **Istraživanje u području kulturne baštine:** programom Obzor 2020. podupiru se istraživanje i inovacije u aktivnostima u području kulturne baštine s pomoću multinacionalnih interdisciplinarnih projekata u koje su uključena i lokalna i regionalna tijela, poduzeća i civilno društvo, a koji su usmjereni na nova rješenja za očuvanje kulturne baštine u Europi ugrožene klimatskim promjenama i za upravljanje tom baštinom. Potiče se sudjelovanje zemalja izvan EU-a.
- **Suzbijanje nezakonite trgovine baštinom:** Komisija planira zakonodavni prijedlog kojim bi se uredio uvoz kulturnih dobara u EU, na temelju rezultata nedavno pokrenute studije kojom se utvrđuju nedostaci nacionalnih zakonodavstava. Komisija će razmotriti opsežniji odgovor u borbi protiv financiranja terorizma s pomoću nezakonite trgovine kulturnim dobrima – bez obzira na zemlju podrijetla. Moguće mjere uključuju uvođenje sustava certificiranja za uvoz kulturnih dobara u EU te smjernice za dionike, na primjer muzeje i tržište umjetnina⁵². EU namjerava poduprijeti osposobljavanje carinskih službenika na graničnim kontrolama u cilju promicanja ranog otkrivanja ukradenih artefakata i poticanja suradnje stručnjaka za tržište umjetnina u borbi protiv nezakonite trgovine. EU će ujedno poboljšati suradnju s partnerskim zemljama u borbi protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima.
- **Zaštita baštine:** Komisija će pridonijeti međunarodnim naporima koje vodi UNESCO usmjerenima na uspostavljanje mehanizma brze reakcije radi zaštite lokacija kulturne baštine. Komisija će također razmjenjivati s UNESCO-om, među ostalim s pomoću Službe za upravljanje hitnim situacijama u okviru programa Copernicus, satelitske slike ugroženih lokacija kulturne baštine u cilju ocjenjivanja štete i planiranja moguće obnove. EU će, kao dio mjera obnove nakon katastrofa i sukoba, uključiti struku radi ocjene šteta na kulturnoj baštini. Regionalnim fondom EU-a kao odgovor na krizu u Siriji isto će se pridonijeti zaštiti kulturne baštine i promicanju kulturne raznolikosti.

⁵⁰ COM(2014) 477 final.

⁵¹ EU je prenio u svoje zakonodavstvo režim sankcija Vijeća sigurnosti UN-a protiv ISIL-a (Da'asha) i Al-Qaide (kako je utvrđeno u Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1267 i kasnijim rezolucijama, uključujući Rezoluciju Vijeća sigurnosti UN-a 2253 (2015.)). Budući da se arheološki artefakti u pogledu ISIL-a/Da'asha moraju smatrati gospodarskim resursima, kupovina tih predmeta od ISIL-a/Da'asha nezakonita je. Vijeće je prenijelo režim sankcija UN-a protiv Iraka (koji obuhvaća zabranu trgovanja nezakonito iznesenim arheološkim artefaktima) i prilagodilo je autonomni režim sankcija EU-a i mjere ograničavanja protiv Sirije na način da se u njih posebno uključila zabrana trgovine arheološkim artefaktima koji su nezakonito izneseni iz Sirije.

⁵² Akcijski plan za jačanje borbe protiv financiranja terorizma, COM(2016) 50/2.

4. STRATEŠKI PRISTUP EU-a KULTURNOJ DIPLOMACIJI

U cilju poticanja uspješne suradnje s partnerskim zemljama u tri predložena smjera važno je da relevantni dionici iz EU-a udruže snage kako bi osigurali komplementarnost i sinergije. To uključuje vlast svih razina, lokalne kulturne organizacije i civilno društvo, Komisiju i Visokog predstavnika (s pomoću delegacija EU-a u trećim zemljama), države članice i njihove institute za kulturu⁵³. U Komunikaciji iz 2007. o programu Kultura zagovarala se otvorena metoda koordinacije (OMC) u području kulture kao lagan, ali strukturiran način za suradnju država članica EU-a na europskoj razini⁵⁴. Stručna skupina država članica kojoj su supredsjedale Komisija i Europska služba za vanjsko djelovanje usredotočila se 2012. na razvoj strateškog pristupa kulturi u vanjskim odnosima EU-a. U izvješću te stručne skupine istaknuta je korist kulturnog angažmana EU-a s partnerskim zemljama novim, strateškim oblicima suradnje s državama članicama⁵⁵. Europski parlament naknadno je pokrenuo pripremno djelovanje „Kultura u vanjskim odnosima EU-a” u kojem se zagovara „pametna komplementarnost” utemeljena na uzajamno dogovorenoj suradnji među državama članicama, odnosno među njihovim institutima za kulturu i kulturnim predstavnicima u inozemstvu, te s civilnim društvom⁵⁶. ESVD trenutačno ima 139 delegacija i ureda EU-a koji djeluju u cijelom svijetu i predstavljaju EU i njegove građane na globalnoj razini. Postoji veliki potencijal za suradnju i koordinaciju jačanja kulturne diplomacije EU-a.

(a) Pojačana suradnja EU-a

Zajedničkim pristupom omogućilo bi se europskim dionicima objedinjavanje resursa i ostvarivanje ekonomija razmjera suradnjom u trećim zemljama. Jedna je nedavna studija Europskog parlamenta pokazala mnoge koristi bliske suradnje za delegacije EU-a, institute za kulturu i klastere Nacionalnih instituta za kulturu EU-a (EUNIC)⁵⁷: zajednički su projekti manje riskantni, imaju veći učinak i vidljiviji su, a donose i veće mogućnosti za učenje⁵⁸.

- **Platforma za kulturnu diplomaciju:** uspostavljena je u veljači 2016. i financira se iz Instrumenta za partnerstvo (PI). Njome upravlja konzorcij instituta za kulturu država članica i drugih partnera⁵⁹. Ona će davati savjete o kulturnoj politici, olakšavati umrežavanje, provoditi aktivnosti s kulturnim dionicima, državama članicama i delegacijama EU-a, razvijati programe osposobljavanja za kulturno vodstvo i pridonositi razvoju međunarodnih kulturnih odnosa EU-a.
- **Pojačana suradnja s institutima za kulturu:** nakon savjetovanja sa svim relevantnim dionicima, Komisija će kasnije ove godine predložiti novu vrstu partnerstva među ESVD-om, službama Komisije, nacionalnim institutima za kulturu i

⁵³ Nedavni primjer iz Tunisa odraz je bliske suradnje među delegacijama EU-a, zavodima za kulturu država članica i lokalnim tijelima: Komisija je pokrenula program u vrijednosti od 10 milijuna EUR za jačanje audiovizualnog/medijskog sektora u Tunisu. Drugi projekt (četiri milijuna EUR), kojim upravlja delegacija EU-a uz potporu British Councila pokrenut će se kasnije ove godine radi promicanja kulturnog uključivanja na lokalnoj razini.

⁵⁴ Skupine OMC-a radile su od 2008. na sljedećim pitanjima: kulturne i kreativne industrije (uključujući nove poslovne modele i izvozne strategije); mobilnost umjetnika i stručnjaka u području kulture; mobilnost umjetničkih djela; poboljšanje pristupa kulturi digitalnim sredstvima.

⁵⁵ To je izvješće ujedno bilo temelj za raspravu ministara kulture iz EU-a 17. svibnja 2013. o kulturi kao opciji neobvezujućih inicijativa (*soft policy*).

⁵⁶ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

⁵⁷ EUNIC (Nacionalni instituti za kulturu EU-a) krovna je mreža. Ona u svojem članstvu okuplja 34 instituta za kulturu iz 28 država članica i 100 klastera iz cijelog svijeta. <http://www.eunic-online.eu/>

⁵⁸ Studija Europskog parlamenta – Europski instituti za kulturu u inozemstvu, siječanj 2016.

⁵⁹ Europska služba za vanjsko djelovanje (ESVD) i Komisija dio su Odbora za koordinaciju. Vidjeti http://ec.europa.eu/dgs/fpi/announcements/news/20160401_1_en.htm.

njihovim krovnim organizacijama (ako im mandati to dopuštaju), kojim će se utvrditi načela paneuropske suradnje i vrijednosti na kojima se ona temelji.

- **Pojačana uloga delegacija EU-a:** delegacije će djelovati kao lokalne platforme za olakšavanje koordinacije i suradnje instituta za kulturu i drugih dionika. Delegacije EU-a mogu olakšati utvrđivanje lokalnih potreba i mogućnosti, osiguravajući da djelovanja odgovaraju lokalnom kulturnom kontekstu i usporedno služe strateškim ciljevima EU-a. Kulturne **središnje točke** u većim delegacijama EU-a širit će najbolje prakse i pružati osposobljavanje osoblja o kulturnim dimenzijama razvoja i vanjskim odnosima.
- **Osnivanje europskih kuća kulture:** one bi se temeljile na partnerstvu između EU-a i predmetne partnerske zemlje i njima će se omogućiti udruživanje instituta za kulturu i drugih dionika radi pružanja usluga lokalnom stanovništvu, uključivanja u zajedničke projekte i ponude školarina te kulturnih i obrazovnih razmjena.
- **Promicanje aktivnog civilnog društva:** mnogi dionici (npr. civilno društvo, umjetnici, kulturni subjekti, organizacije na lokalnoj razini) uključeni su u kulturne odnose između EU-a i trećih zemalja. U okviru bilateralnih odnosa i odgovarajućih tematskih programa EU će stoga nastojati jačati potporu organizacijama civilnog društva koje su aktivne u području kulture u partnerskim zemljama u cilju jačanja njihova kapaciteta i olakšavanja razmjena.
- **Zajednički kulturni događaji EU-a:** podupiranje zajedničkih europskih kulturnih aktivnosti izvrstan je način poboljšavanja vidljivosti EU-a u trećim zemljama. Novi dvogodišnji program s proračunom od 1,5 milijuna EUR za organizaciju filmskih festivala u EU-u na usklađeniji i strateški način pokrenut će se 2017. (nakon istraživanja objavljenog 2015.) u okviru novog djelovanja Instrumenta za partnerstvo za globalnu javnu diplomaciju⁶⁰. Trenutačno u organizaciji filmskih festivala i drugih aktivnosti, na primjer Europskog dana jezika, sudjeluje više od 75 delegacija EU-a s različitim razinama suradnje s nacionalnim institutima za kulturu.
- **Usmjerenost na strateške partnere:** mnogi strateški partneri EU-a imaju snažne strategije kulturne diplomacije⁶¹ i EU je uspostavio snažnu kulturnu suradnju s nekoliko partnera. Europsko-američka zaklada za kulturu⁶² osnovana je 2013. u cilju promicanja strukturiranijeg financiranja kulturnih programa EU-a i jačanja kulturnih veza između SAD-a i EU-a (uključujući delegaciju i države članice). U južnoj Africi EU podržava mlade umjetnike, audiovizualne producente, glazbenike i sportaše. Bilateralni odnosi s Kinom od 2012. uključuju međuljudsku dimenziju⁶³.

(b) Međukulturne razmjene studenata, istraživača i bivših studenata

Programi EU-a za mobilnost i međusveučilišnu suradnju neprocjenjivi su instrumenti uspostave trajnih akademskih i kulturnih veza, kojima se usporedno promiče EU u partnerskim zemljama. Istraživanjem⁶⁴ koje je 2014. provela Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu (EACEA) utvrđeno je da je 54 % studenata i osoblja koji su

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/european-film-festivals-unique-opportunity-eu-cultural-diplomacy>

⁶¹ Primjeri uključuju Kinu, Japan („Cool Japan”) i Južnu Koreju (s korejskim novim valom „Hallyu”).

⁶² <http://e-acf.org/>

⁶³ http://ec.europa.eu/education/international-cooperation/china_en.htm

⁶⁴ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/docs/education/mundus2012-summary_en.pdf

iskoristili mobilnost u okviru programa Erasmus Mundus ocijenilo da je to iskustvo imalo najveći utjecaj na njihove međukulturne vještine i kompetencije.

Međunarodna istraživačka suradnja služi se univerzalnim jezikom znanosti kako bi se održali otvoreni komunikacijski kanali i istraživačima omogućilo razmjenjivanje ideja bez obzira na njihove kulturne, nacionalne i religijske pozadine. Programom Obzor 2020., najvećim svjetskim multilateralnim programom za istraživanje i inovacije, financiraju se istraživanje i inovacije u području kulturnih odnosa, znanstvene diplomacije i kulturnog nasljeđa. Programom Obzor 2020. također se pomaže partnerskim zemljama da u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste doprinos obrazovanja rastu, društvenoj stabilnosti i razvoju.

Razmjene mladih, Europska volonterska služba⁶⁵, osposobljavanje za mlade osobe i sociopedagoške djelatnike te njihovo umrežavanje podrazumijevaju mobilnost mladih između EU-a i susjednih zemalja. Tijekom 2015. u tim je zajedničkim aktivnostima sudjelovalo više od 33 000 mladih osoba i sociopedagoških djelatnika: otprilike 40 % ih je bilo iz susjednih zemalja. Komisija ujedno istražuje na koji se način suradnjom u području sporta može pridonijeti međunarodnim odnosima. To istraživanje provodi skupina na visokoj razini koja će svoje izvješće predati u lipnju 2016.

- **Promicanje mobilnosti istraživača:** djelovanjima u okviru programa Marie Curie-Sklodowska EU planira od 2014. do 2020. financirati 65 000 istraživača. To uključuje 25 000 kandidata za doktorat i mogućnost za 15 000 istraživača izvan Europe da počnu ili nastave svoje karijere u Europi do 2020.
- **Razmjena studenata i osoblja i novi zajednički projekti:** EU namjerava od 2014. do 2020. financirati više od 150 000 školarina za studente i osoblje iz Europe i drugih dijelova svijeta. Između 2014. i 2020. financirat će približno 1000 zajedničkih projekata u koje su uključena sveučilišta iz EU-a i ona izvan njega te organizacije mladih⁶⁶.
- **Bivši studenti i studijske mreže EU-a:** Komisija će podržavati osnivanje skupina bivših studenata programa Erasmus+ u partnerskim zemljama i uspostavljanje suradnje između tih skupina i delegacije EU-a. Kombinirat će napore za umrežavanje na nacionalnoj i europskoj razini te podržavati integriranje centara EU-a u 450 Centara izvrsnosti Jean Monnet i promicati njihovo međusobno umrežavanje. Diljem svijeta studiji EU-a svake će godine okupiti više od 250 000 studenata u okviru nastavnih i izvannastavnih aktivnosti.

5. ZAKLJUČCI

Globalni kulturni krajobraz u posljednjih se nekoliko desetljeća brzo mijenjao. Potražnja za razmjenama i međukulturnom suradnjom povećavala se usporedno s digitalnom revolucijom. U svijetu obilježenom brojnim izazovima i sukobima kulturom bi se mogle prevladati razlike, osnažiti osjetljiva društva i poboljšati međunarodni odnosi. Europu u svijetu doživljavaju kao kontinent bogat kulturnom baštinom i ispunjen živom kreativnošću. Kultura bi stoga trebala biti sastavni dio vanjskog djelovanja Europske unije.

⁶⁵ https://europa.eu/youth/EU/voluntary-activities/european-voluntary-service_en

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

U ovoj Zajedničkoj komunikaciji predložena su tri stupa na temelju kojih će se izraditi Strategija EU-a za međunarodne kulturne odnose. Prvo, predloženim vodećim načelima za djelovanje EU-a nastoji se osigurati da se djelovanjima EU-a u tom području promiču ljudska prava, raznolikost i međukulturni dijalog uz poštovanje supsidijarnosti i komplementarnosti i očuvanje usklađenosti politike promicanjem kulture u postojećim partnerskim okvirima. U okviru drugog stupa predložena su tri glavna smjera za jačanje kulturne suradnje s partnerskim zemljama, koja uključuju sljedeće: i. podupiranje kulture kao pokretača održivog društvenog i gospodarskog razvoja; ii. promicanje kulture i međukulturnog dijaloga radi uspostave miroljubivih odnosa među zajednicama; iii. jačanje suradnje u području kulturne baštine. U trećem stupu predlaže se strateški pristup EU-a kulturnoj diplomaciji: među ostalim pojačana europska suradnja (posebno između država članica EU-a i delegacija EU-a) i međukulturne razmjene za promicanje različitih kultura u EU-u.

Na temelju prethodno navedena tri stupa, koja su predložena u okviru Strategije EU-a za međunarodne kulturne odnose, dalje će se razvijati komunikacijski kanali među narodima i društvima. Pomoći će se stvaranju povoljnog okruženja za daljnje širenje kulturne i kreativne industrije u cilju širenja, stvaranja rasta i zapošljavanja. Pojačat će se zaštita i promicanje kulturne baštine, potaknuti međukulturni dijalog i izgradnja mira, poduprijeti kulturna proizvodnja i turizam kao pokretači razvoja i gospodarskog rasta, a obrazovanjem, istraživanjem i znanosti poslužit će se kao sredstvima za dijalog i razmjene. Tim bi se mjerama trebalo pridonijeti jačanju uloge Europske unije kao globalnog dionika, boljeg međunarodnog partnera i boljeg čimbenika koji pridonosi održivom rastu, miru i uzajamnom razumijevanju.